

Ewa Domagała-Zyśk, Katarzyna Mariańczyk, Iwona Chrzanowska,
Marzenna Czarnocka, Beata Jachimczak, Magdalena Olempska-Wysocka,
Wojciech Otrębski, Beata Papuda-Dolińska, Karol Pawlak, Dorota Podgórska-Jachnik,

SZKOLNA OCENA FUNKCJONALNA: PRZEBIEG PROCESU W ASPEKCIE OCENY AKTYWNOŚCI I UCZESTNICTWA

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Konteksty
Psychologii
Rehabilitacji

Ewa Domagała-Zyśk, Katarzyna Mariańczyk, Iwona Chrzanowska,
Marzenna Czarnocka, Beata Jachimczak, Magdalena Olempska-Wysocka,
Wojciech Otrębski, Beata Papuda-Dolińska, Karol Pawlak, Dorota Podgórska-Jachnik,

SZKOLNA OCENA FUNKCJONALNA: PRZEBIEG PROCESU W ASPEKCIE OCENY AKTYWNOŚCI I UCZESTNICTWA

Wydawnictwo KUL
Lublin 2022

Wstęp

Szkolna diagnoza/ocena psychospołecznego funkcjonowania ucznia jako ważny aspekt pracy nauczycieli i specjalistów jest obecna w placówkach edukacyjnych od zawsze. W ostatnich dwóch dekadach na „rynku edukacyjnym” pojawiło się wiele różnych propozycji przebiegu tego procesu oraz narzędzi, metod i procedur wykorzystywanych w trakcie jego realizacji. Równolegle konieczne okazało się systematyczne porządkowanie podejmowanych przez nauczycieli i specjalistów działań oceniających uczniów szczególnie wtedy, gdy efekty tych ocen stawały się bazą do planowania organizacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego na szczeblu samorządowym (organów prowadzących) i ich finansowania na szczeblu rządowym (MEiN).

Podjęte ostatnio działania Ministerstwa Edukacji i Nauki, zmierzające do uporządkowania realizowanego w systemie edukacji procesu diagnozy/oceny dzieci i uczniów zaproponowane zostały w opracowaniu *Edukacja dla wszystkich – ramy rozwiązań legislacyjno-organizacyjnych na rzecz wysokiej jakości kształcenia włączającego dla wszystkich osób uczących się* (MEiN, 2020). W ramach różnych działań przygotowawczych do wdrożenia zaproponowanego we wspomnianym opracowaniu modelu edukacji włączającej aktualnie realizowanych jest wiele projektów koncepcyjnych i testujących wypracowane rozwiązania. Jednym z projektów koncepcyjnych był ten realizowany przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, którego celem głównym było wypracowanie standardów przebiegu procesu oceny funkcjonalnej dzieci i uczniów oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

w przypadku występowania wybranych trudności rozwojowych lub trudności w uczeniu się. Wzięto pod uwagę następujące trudności: uszkodzenie słuchu; dysfunkcję wzroku; specyficzne zaburzenia uczenia się; zaburzenia rozwoju mowy i języka; zaburzenia rozwoju intelektualnego; zaburzenia ze spektrum autyzmu; zaburzenia zachowania i emocji. Równolegle w projekcie prowadzono dwa zadania, których efekty są kompatybilne. Zadanie pierwsze dotyczyło opracowania zestawów standardów wdrażania procesu oceny funkcjonalnej oraz planowania i realizacji wsparcia edukacyjno-specjalistycznego. Jego efekty są prezentowane w części I opracowania. W części II prezentujemy efekty prac zespołu ekspertów realizującego zadanie drugie w projekcie, dotyczące przebiegu procesu szkolnej oceny funkcjonalnej. Ważnym efektem wykonanego zadania pierwszego jest Aneks do części I, w którym przedstawiamy wykaz aktualnie dostępnych na rynku polskim wystandaryzowanych narzędzi rekomendowanych do wykorzystania w realizacji procesu oceny funkcjonalnej dzieci i uczniów.

Niniejsze opracowanie tworzą założenia główne, jakie trzeba przyjąć, aby prawidłowo realizować proces szkolnej oceny funkcjonalnej uczniów oraz szczegółowy opis przebiegu tego procesu zawarte w Instrukcji. Z kolei zaś w Aneksie do niej udostępniamy wypracowane narzędzia, które umożliwią sprawną realizację tego procesu w zakresie aktywności i uczestnictwa w przebiegu edukacji.

5. PRZEBIEG PROCESU SZKOLNEJ OCENY FUNKCJONALNEJ W PLACÓWCE EDUKACYJNEJ

Poniżej przedstawiamy przebieg SzOF oraz podstawowe dokumenty wykorzystywane w tym procesie.

Ogólne założenia:

1. W procesie *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (SzOF) zbierane są informacje o mocnych i słabych stronach ucznia, a także podejmowane decyzje o wsparciu edukacyjno-specjalistycznym dla ucznia i formułowane rekomendacje do dalszych etapów oceny funkcjonalnej (np. wskazania do pogłębionej oceny funkcjonalnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej).
3. Osobą koordynującą proces *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* jest *Koordinator Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (KSzOF) – pedagog szkolny, pedagog specjalny, psycholog lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
4. Jeśli uczeń miał już wykonywaną wcześniej *Ocenę Funkcjonalną* (OF) (np. w ramach WWR lub we wcześniejszych klasach) i posiada zgromadzone dokumenty z diagnozami medycznymi, ocenami psychologiczno-pedagogicznymi, logopedycznymi – także one podlegają analizie w procesie SzOF.

Etap 1.

Pierwszym etapem SzOF są konsultacje zespołowe. W konsultacjach mogą uczestniczyć: uczeń, nauczyciele (np. nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciel – wychowawca, inny nauczyciel dobrze znający ucznia), nauczyciele specjaliści zatrudnieni w szkole (psycholog, pedagog, pedagog specjalny,

logopeda) oraz rodzice/prawni opiekunowie ucznia. Dodatkowo mogą także uczestniczyć osoby spoza środowiska szkolnego i domowego dobrze znające ucznia, np. terapeuci, wychowawcy świetlic środowiskowych.

Konsultacje zespołowe odbywają się zawsze wtedy, gdy rodzic, nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) dostrzeże jakieś ograniczenia aktywności i uczestnictwa ucznia w edukacji szkolnej oraz kiedy potrzebę konsultacji zgłaszają rodzice/opiekunowie ucznia lub sam uczeń. Konsultacje zespołowe podejmowane są przede wszystkim:

- 1) gdy do placówki trafia uczeń ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością/ dodatkowymi potrzebami edukacyjnymi – wskazane są konsultacje zespołowe dotyczące kontynuacji dotychczasowego wsparcia, ewentualnie wprowadzenia nowych strategii wynikających z kolejnych/nowych zadań edukacyjnych ucznia;
- 2) gdy nauczyciel, rodzic, sam uczeń lub inna osoba zgłasza potrzebę udzielenia uczniowi wsparcia, ale zakres jego trudności nie jest jeszcze określony – celem konsultacji zespołowych jest wówczas zidentyfikowanie problemu i podjęcie decyzji co do rodzaju i zakresu wsparcia, a jeśli trzeba – również dalszych działań diagnostycznych.

W kolejnych miesiącach pobytu ucznia w placówce spotkania zespołu konsultacyjnego mają charakter ewaluacyjny i odbywają się jeden raz w semestrze.

Koordinator SzOF decyduje o osobach zaproszonych do Zespołu Konsultacyjnego (ZK). Przekazuje zainteresowanym (jeżeli to możliwe, to także uczniowi) do wypełnienia *Formularz Konsultacji Zespołowych* (FKZ). W FKZ każdy uczestnik ZK zaznacza obszar/obszary, w których pojawiają się

problemy i te, w których dostrzegane są mocne strony ucznia. FKZ jest wypełniany przez każdego z członków *Zespołu Konsultacyjnego*.

Etap 2.

Kolejnym etapem jest spotkanie ZK w celu rozmowy i uzgodnienia obszarów wymagających wsparcia dziecka/ucznia, z uwzględnieniem dostrzeżonych problemów i mocnych stron. ZK ustala konieczne działania wspierające. W czasie spotkania ZK uzupełniany jest wspólnie *Protokół Konsultacji Zespołowych*, a w nim treść *Formularza Konsultacji Zespołowych*. W protokole zapisywane są także informacje o planowanych działaniach wspierających, czasie ich realizacji, osobach odpowiedzialnych za poszczególne zadania oraz potrzebie podjęcia dalszych diagnoz i ocen, np. z wykorzystaniem *Arkusza Obserwacji Ucznia* (AOU) w obszarach, w których w *Formularzu Konsultacji Zespołowych* wskazano występowanie problemu.

Etap 3.

Jeśli w wypracowanym przez ZK wspólnym *Formularzu Konsultacji Zespołowych* wskazano obszary problemowe, przeprowadza się w nich szczegółową obserwację z wykorzystaniem *Arkusza Obserwacji Ucznia* (AOU) lub/ oraz innych narzędzi w procesie *Szkolnej Oceny Funkcjonalnej*. Nauczyciel lub inny specjalista (np. pedagog, psycholog, pedagog specjalny, logopeda) przeprowadza obserwację funkcjonowania ucznia w szkole, a rodzic w domu. Obserwacja może dotyczyć wybranych obszarów lub wszystkich 9 obszarów wskazanych w AOU, co pozwoli uzyskać całościowy obraz funkcjonowania ucznia w zakresie aktywności i uczestniczenia. Jeśli jest kilka obszarów problemowych, wskazana jest taka całościowa ocena. Obserwacja jest elementem procesu konsultacji szkolnych, a wypełnienie AOU umożliwia pozyskanie

konkretnych informacji o zakresie ograniczeń w aktywności i uczestnictwie dziecka w edukacji szkolnej, jak również w środowisku domowym.

Na tej podstawie wskazywane są obszary wymagające wsparcia. AOU pozwala uporządkować sposób myślenia o funkcjonowaniu w obszarach istotnych dla realizacji roli ucznia. Jest przewodnikiem nauczyciela w szerokim spojrzeniu na sytuację ucznia.

Etap 4.

Po wypełnieniu *Arkusza Obserwacji Ucznia* przez osoby uczestniczące w konsultacjach organizowane jest kolejne spotkanie ZK. Przeprowadza się na nim analizę i porównanie wyników z obserwacji dokonanych przez członków ZK oraz wyników uzyskanych z innych źródeł (np. szczegółowej diagnozy pedagogicznej, logopedycznej, psychologicznej czy medycznej). Podejmowane są ustalenia co do możliwości prowadzenia w placówce edukacyjnej dalszych diagnoz (z wykorzystaniem innych kolejnych narzędzi do oceny nauczycielskiej oraz diagnozy psychologiczno-pedagogicznej). Ustala się organizację dalszego wsparcia edukacyjno-specjalistycznego i terapeutycznego w placówce. Może też zapaść decyzja o potrzebie skierowania ucznia w celu wykonania pogłębionej oceny funkcjonalnej do poradni psychologiczno-pedagogicznej (PP-P). Efekty analiz ZK prezentowane są w *Protokole Szkolnej Oceny Funkcjonalnej*.

W przypadku podjęcia decyzji o wdrożeniu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego przez ZK lub według wskazówek przekazanych z PP-P spotkania zespołu odbywają się co najmniej dwa razy w roku szkolnym. W ewaluacji udzielanego wsparcia można ponownie wykorzystywać *Formularz Konsultacji Zespołowych* oraz *Arkusz Obserwacji Ucznia*. W przypadku konieczności podjęcia pogłębionej oceny funkcjonalnej komplet dokumentów: *Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* oraz formularze i arkusze z dotychczasowych obserwacji przekazywany jest do PP-P. Tam podjęte będą dalsze działań diagnostycznych pod kątem uruchomienia kolejnego poziomu wsparcia edukacyjno-specjalistycznego.

Arkusz Obserwacji Ucznia (AOU)

(w procesie Szkolnej Oceny Funkcjonalnej uczniów klas IV–VI)

Imię i nazwisko ucznia:

Klasa:

Data urodzenia ucznia:

Imię i nazwisko osoby wypełniającej arkusz:

Osoba dokonująca oceny (proszę zakreślić właściwe):
rodzic/opiekun prawny/nauczyciel/nauczyciel specjalista (jaki?)

Data wypełnienia arkusza:

Instrukcja: *Arkusz Obserwacji Ucznia* (AOU) to narzędzie służące do gromadzenia informacji o aktywnościach i uczestnictwie, jakie podejmuje uczeń w procesie edukacji. Oceniane aktywności pogrupowane są w obszary zgodne z klasyfikacją ICF. Dla każdego z dziewięciu obszarów zaproponowano wskaźniki opisujące aktywności i zachowania ucznia. Obserwujący/oceniający wybiera jedną z dwóch kategorii opisu/oceny: „Tak”, zachowanie/aktywność jest aktualnie obecne u ucznia; „Nie”, zachowanie/aktywność aktualnie nie występuje u ucznia. W kategorii „Tak” można też wybrać kategorie szczegółowe (jedną lub więcej), dookreślające specyfikę funkcjonowania ucznia:

aktywność jest podejmowana, gdy uczeń otrzymuje „więcej czasu”; „wsparcie drugiej osoby”; „wsparcie techniczne”. AOU to narzędzie dające bazę informacji przede wszystkim do opisu jakościowego funkcjonowania ucznia. Informacje uzyskane w AOU wraz z tymi pozyskanymi z innych źródeł stanowią podstawę przygotowania *Protokołu Szkolnej Oceny Funkcjonalnej* (PSzOF). Jeśli ocena nie jest możliwa, proszę nic nie wypełniać, tylko przejść do kolejnego twierdzenia. Jeśli arkusz wypełniany jest przez rodzica, może zostać wypełniony samodzielnie lub wspólnie z koordynatorem Szkolnej Oceny Funkcjonalnej.

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
1	Uważnie słucha oraz prawidłowo odbiera wypowiedzi nauczyciela, kolegów, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych					
2	Uważnie słucha oraz prawidłowo odbiera treści audio, np. piosenki, audiobooka					
3	Przeszukuje wzrokiem w celu odnalezienia wskazanego przedmiotu w zbiorze					
4	Skupia uwagę wzrokową na nowym obiekcie, interesującej sytuacji (przygląda się uważnie)					
5	Prawidłowo rozpoznaje i interpretuje treść prezentowaną w sposób graficzny: obrazki, zdjęcia, wykresy, mapy					
6	W sytuacji czytania, pisania, obserwowania zachowuje właściwą odległość względem książki/zeszytu/przedmiotu					
7	Płynnie przenosi spojrzenie z jednego przedmiotu na drugi					
8	Czyta płynnie tekst, zwraca uwagę na znaki przestankowe, stosuje odpowiednie tempo i modulację w zależności od treści					
9	Poprawnie odpowiada na pytania związane z przeczytanym tekstem					
10	Czyta i rozumie tekst użytkowy, np. instrukcję do gry					
11	Wydobywa w czytanych tekstach fragmenty dotyczące postaci, zdarzeń, sytuacji					
12	Odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym					
13	Zapisuje kilkudziesięciu wypowiedzi na określony temat w zakresie prostych form tekstowych, np. opisy, zaproszenia, życzenia, listy do określonego adresata itp.					
14	Tworzy i pisze teksty na dowolny temat w formie opowiadań, sprawozdań i innych tekstów poznanych na lekcjach edukacji polonistycznej					
15	Stosuje główne zasady ortografii, interpunkcji oraz wielkich liter i używa je we właściwy sposób, np. pisząc ze słuchu lub z pamięci					
16	Wykorzystuje algorytmy działań pisemnych oraz strategie rachunku pamięciowego w zakresie poznanym na lekcjach edukacji matematycznej					
17	Dopasowuje schematy, algorytmy, metody właściwe dla rozważanego problemu podczas rozwiązywania zadań zarówno matematycznych, jak i praktycznych					
18	Odczytuje i interpretuje dane przedstawione w tekstach, tabelach, na diagramach i na wykresach					
19	Naśladuje sekwencję ruchów bezpośrednio po demonstracji, np. w tańcu, układzie gimnastycznym					
20	Odwzorowuje wszystkie litery (wielkie i małe), znaki symboliczne, złożone figury					

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
21	Przepisuje teksty z tablicy					
22	Naśladuje wyraz twarzy, gestykulację					
23	Powtarza rytm/melodię					
24	Adekwatnie do sytuacji zadaje pytania wymagające dopełnienia: co?, kiedy?, gdzie?					
25	Adekwatnie do sytuacji zadaje pytania wymagające wyjaśnienia: dlaczego?, jak?, jak to było?					
26	Wykazuje zainteresowanie informacjami zawartymi w tekstach, w przekazie słownym					
27	Odróżnia informacje prawdziwe od zmyślonych					
28	Rozumie znaczenie znaków lub symboli (graficznych, migowych), np. znaków drogowych, skrótów, akronimów					
29	Używa zdań złożonych poprawnych pod względem gramatycznym					
30	Opisuje sytuacje, uczucia i zachowania różnych osób					
31	Tworzy proste historie, opowiadania					
32	Liczy dwójkami, piątkami, dziesiątkami					
33	Recytuje wiersze z pamięci wraz z gestykulacją					
34	Wykonuje sekwencje czynności zgodnie z regułami i w ustalonej kolejności, np. uczenie się gry (w piłkę nożną lub szachy), posługiwanie się przyborami szkolnymi					
35	Skupia uwagę na właściwościach osób, takich jak: mimika twarzy, dotyk lub głos					
36	Dostrzega zmiany w otoczeniu (ilość czy intensywność bodźców)					
37	Celowo koncentruje się na wybranym elemencie otoczenia fizycznego					
38	Celowo koncentruje się na wybranym elemencie w otoczeniu społecznym					
39	Skupia się na zadaniu i doprowadza je do końca					
40	Podje muje zabawy „na niby”, np. udaje postać bohatera z utworu literackiego, filmu					
41	Podje muje zabawy „na niby” we współpracy z innymi					

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
42	Tworzy opowieści, wymyśla historie, np. zabawa „co by było, gdyby”					
43	Rozwiązuje zagadki					
44	Generuje pomysły, tworzy pojęcia lub obrazy przez zakładanie czegoś na podstawie niekompletnych faktów lub informacji					
45	Tworzy hipotezy, przypuszczenia, pomysły w celu sformułowania założenia lub przetestowania hipotez dotyczących niesprawdzonych faktów					
46	Uzasadnia swoje sądy w sposób logiczny					
47	Przekonuje innych do aktywności					
Uwagi i komentarze do obszaru I						

Obszar II. Ogólne zadania i obowiązki						
Uczeń/uczenica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
48	Potrafi dostrzegać problemy w swoim otoczeniu, zadaje pytania problemowe					
49	Podejmuje próby znalezienia rozwiązania zauważonych problemów, eksperymentuje					
50	Dostrzega różne możliwości rozwiązania problemów, dostrzega i szacuje skutki tych rozwiązań					
51	Podejmuje próby zastosowania znalezionych rozwiązań					
52	Sprawdza i udoskonala znalezione rozwiązania, wprowadza innowacje w dotychczasowe sposoby działania					
53	Dostrzega możliwości i ograniczenia wyboru w różnych sytuacjach, np. wyboru określonych aktywności, działań, przedmiotów; zdaje sobie sprawę z konieczności dokonywania wyborów					
54	Potrafi przewidywać skutki prostych wyborów, decyzji oraz wartościować je					
55	Powstrzymuje się od pewnych działań ze względu na przewidywane skutki					
56	Dokonuje wyboru przedmiotów, aktywności, sposobu działania spośród kilku danych możliwości					
57	Potrafi określić zadanie, jakie ma do wykonania, inicjuje wykonanie zadania, przystępuje do jego wykonania					
58	Organizuje sposób i warunki do wykonania podjętego zadania (ustala czas, miejsce, materiały potrzebne do jego wykonania, kolejność wykonania czynności)					
59	Wykonuje zadania proste i złożone (wymagające podjęcia kolejnych czynności), indywidualnie lub w grupie; realizuje kolejne kroki do ich wykonania					
60	Finalizuje zadanie, doprowadza je do końca, potrafi określić zakończenie zadania					
61	Podejmuje się wykonania kilku zadań kolejno lub równocześnie (np. poranne przygotowanie się do wyjścia do szkoły)					
62	Organizuje sposób i warunki do wykonania kolejno lub równocześnie kilku zadań (ustala czas, miejsce, kolejność czynności, materiały potrzebne do ich wykonania) indywidualnie lub w grupie					
63	Wykonuje działania związane z kolejną lub równoczesną realizacją kilku zadań na niektórych lub wszystkich etapach ich realizacji					
64	Wykonuje i doprowadza do końca działania związane z kolejną lub równoczesną realizacją kilku zadań indywidualnie lub w grupie					
65	Wykonuje codzienne obowiązkowe rutynowe czynności stosownie do wieku					
66	Planuje lub bierze udział w planowaniu codziennych czynności, ustalaniu planu dnia, rozkładu zajęć					
67	Korzysta z dziennego planu zajęć, wykonuje zgodnie z nim zaplanowane czynności					

Uwagi i komentarze do obszaru II

Obszar III. Porozumiewanie się					
Uczeń/uczennica:	Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
		więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
74	Rozumie i reaguje na kierowane do niego złożone komunikaty ustne – złożone polecenia, instrukcje, pytania				
75	Rozumie znaczenia komunikatów ustnych o znaczeniu przenośnym – tworzy analogie semantyczne (np. <i>chłopcy wyrastają na mężczyzn, a dziewczęta na...</i>), rozumie potoczne metafory (np. <i>głowa mi pęka, mam dużo na głowie</i>) i znane przysłowia				
76	Rozumie komunikat o znaczeniu ironicznym (np. słowa <i>No pięknie, pięknie!</i> jako komentarz do złego zachowania)				
77	Rozumie żarty i dowcipy adekwatne do wieku				
78	Rozumie i reaguje na komunikaty przekazane w sposób niewerbalny za pomocą mowy ciała: mimiki, postawy ciała, naturalnych gestów, ruchu				
79	Rozumie znaczenie specyficznych, umownych gestów (np. dwa palce wyprowadzone od oczu jako komunikat <i>obserwuję cię, palec na ustach jako cisza</i>); wie, co oznacza ton głosu osoby, z którą rozmawia				
80	Odczytuje proste plany i mapy, schematy rysunkowe, fotografie; rozumie znaczenie większości znaków drogowych, graficznych ikon informacyjnych w przestrzeni publicznej, emotikon				
81	Rozumie znaczenie i reaguje na umowne znaki świetlne lub dźwiękowe, np. kolory w sygnalizacji świetlnej na ulicy lub dźwięk syreny pożarniczej				
82*	Przejawia wyraźne zainteresowanie gestowo-mimicznym sposobem porozumiewania się innych ludzi, obserwuje ich rozmowy. Patrzy na twarz i ręce osoby zwracającej się do niego				
83*	Rozumie proste zdania na tematy związane z typowymi, konkretnymi sytuacjami codziennymi, wypowiedziane w języku migowym używanym w jego najbliższym otoczeniu				
84*	Rozumie taką liczbę znaków językowych migowych, która pozwala mu na dobre rozumienie prostych zdań w wypowiedziach (komunikatach) kierowanych do niego w typowych sytuacjach codziennych. Liczba znaków, które rozumie, przekracza 500				
85	Śledzi lub wyszukuje interesujące go/ją informacje w czasopiśmie, gazetach, w Internecie				
86	Wykazuje zainteresowanie słowem pisanym jako źródłem informacji				
87	Rozumie dosłowne i przenośne znaczenia czytanych przez siebie tekstów (opowiadań, czytanek), także zawierających metafory; rozumie intencje autora zawarte w drugiej, niedosłownej warstwie tekstu (co autor chciał przekazać czytelnikowi poprzez tekst)				
88	Chętnie zabiera głos w obecności osób znanych, bliskich, w kontakcie z rówieśnikami, ale także w obecności osób obcych				
89	Wypowiada się w konkretnych sytuacjach „tu i teraz”, mówi o faktach, uczuciach, oczekiwaniach w sposób dosłowny lub domyslny				
90	Wypowiada się w odniesieniu do rzeczy, zdarzeń i zjawisk, wychodząc poza aktualny kontekst „tu i teraz”, relacjonuje zdarzenia, przeżycia, opowiada krótkie historie				
91	Mówiąc spontanicznie, buduje wypowiedzi z przynajmniej kilku zdań prostych i złożonych. Używa adekwatnych/właściwych słów i zwrotów o znaczeniu dosłownym i domyslnym. Posiada zasób słów na poziomie wieku				
92	Przywołuje inne osoby gestem i mimiką. Wyraża niewerbalnie swoją aprobatę lub jej brak				
93	Za pomocą gestów i mimiki potrafi zwrócić na siebie czyjąś uwagę, domagać się czegoś, wyrazić swoje emocje i oczekiwania. Świadomie używa gestów i mimiki dla większej ekspresji				

Obszar III. Porozumiewanie się					
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:		
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne
94	Używa do przekazania wiadomości swoich bardziej złożonych pomysłów – symboli, rysunków, schematów, zdjęć, obrazków				
95	Wykazuje zainteresowanie pismem jako sposobem przekazywania informacji i wykorzystuje je w praktyce w różnych formach i sytuacjach stosownie do wieku				
96	Pisze wiadomości w e-mailu, smsie lub na kartce w celu przekazania informacji, prośby, komentarza				
97	Potrafi napisać prosty tekst składający się z przynajmniej 5 zdań sensownych, zrozumiałych i powiązanych ze sobą [nie oceniamy błędów gramatycznych i ortograficznych]				
98	Pisze list w formie tradycyjnej lub elektronicznej do rodziców lub przyjaciela				
99	Nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą w formie ustnej; wymienia z nią swoje myśli i poglądy. Stosuje zasadę przemienności wypowiedzi i inne reguły konwersacji				
100	Nawiązuje i kontynuuje rozmowę z drugą osobą w formie pisemnej (np. w Internecie, smartfonie); wymienia z nią swoje myśli i poglądy. Odpowiada na maile/smsy innych				
101	Rozumie, kiedy kończy się rozmowa lub sam potrafi ją zakończyć, używając adekwatnych do okoliczności konwencjonalnych określeń (np. żegna się, umawia na kolejną rozmowę)				
102	Nawiązuje i kontynuuje rozmowę w obecności kilku osób. Uczestniczy w kilkusobowej dyskusji, włącza się z pytaniami i odpowiedziami				
Uwagi i komentarze do obszaru III					

* dotyczy **tylko** uczniów posługujących się językiem migowym

Obszar IV. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
103	Potrafi przyjmować pozycję leżącą lub zmieniać pozycję ciała z horyzontalnej na każdą inną pozycję, np. stojącą lub siedzącą					
104	Potrafi przyjmować pozycję siedzącą lub w kucki na pośladkach z kolanami blisko złączonymi					
105	Potrafi zmieniać pozycję ciała z kucznej na każdą inną pozycję, np. stojącą					
106	Potrafi przyjmować pozycję siedzącą i zmieniać pozycję ciała z siedzącej na każdą inną pozycję, np. stojącą lub leżącą					
107	Potrafi przyjmować pozycję stojącą lub potrafi zmieniać pozycję ciała ze stojącej na każdą inną pozycję, np. leżącą lub siedzącą					
108	Potrafi pochylać tułów ku dołowi lub na bok, np. sięganie w dół po jakiś przedmiot					
109	Potrafi korygować i przesuwac ciężkości ciała z jednej pozycji do innej podczas siedzenia, stania lub leżenia, jak np. przenoszenie ciała z jednej stopy na drugą podczas stania					
110	Potrafi utrzymać pozycję leżącą, np. leżenie na materacu, w pozycji na brzuchu, na plecach					
111	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję kuczną					
112	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję kłępczącą					
113	Potrafi utrzymać przez krótki czas pozycję siedzącą					
114	Potrafi podnosić przedmiot					
115	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie za pomocą rąk, jak np. przenoszenie szklanki lub zabawki					
116	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie za pomocą ramion, przedramion i rąk, np. przenoszenie zwierzątka domowego, dużego pudełka					
117	Potrafi zabierać lub przenosić przedmiot z jednego miejsca na drugie z użyciem barków, bioder lub pleców, np. noszenie plecaka/tornistra					
118	Potrafi używać rąk, ramion i innych części ciała w celu umieszczenia przedmiotu w jakimś miejscu, np. stawianie na ziemię konewki z wodą, zdejmowanie plecaka, postawienie kota/małego psa na ziemię					
119	Potrafi podnosić małe rzeczy za pomocą palców i ręki, np. podnosi długopis, monetę					
120	Potrafi chwycić i przytrzymać za pomocą jednej lub dwóch rąk, np. potrafi chwycić klamkę, przedmioty					
121	Potrafi używać palców i ręki do kontrolowania, poruszania przedmiotami (manipulowanie w dłoni)					
122	Potrafi w sposób zamierzony wypuszczać przedmioty z palców/dłoni					

Obszar IV. Motoryka, poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
123	Potrafi przyciągnąć przedmiot do siebie za pomocą palców/dłoni ramion, np. przyciągnąć drzwi tak, aby się zamknęły					
124	Potrafi używać palców, rąk i ramion w celu przemieszczenia czegoś od siebie lub poruszenia tego z miejsca na miejsce, np. popycha piłkę, klocki, odsuwa książki na ławce					
125	Potrafi używać palców, rąk i ramion w celu dosięgnięcia, dotknięcia i schwycenia czegoś z dala od siebie, jak np. dosięga książkę, zabawki					
126	Potrafi obrócić, przekreślić lub zgiąć przedmiot, jak np. przy posługiwaniu się narzędziami lub przyborami					
127	Potrafi używać palców, rąk i ramion po to, aby podnieść coś i z pewną siłą wprawić w ruch, jak np. gdy rzuca się piłką					
128	Potrafi używać palców, rąk i ramion po to, aby złapać poruszający się przedmiot, zatrzymać go i trzymać, jak np. gdy łapie się piłkę					
129	Chodzi na małe odległości poniżej kilometra wewnątrz i na zewnątrz budynku, po różnych powierzchniach (równe/nierówne; płaskie/pochyłe; stabilne/niestabilne)					
130	Chodzi powyżej kilometra, po różnych powierzchniach (równe/nierówne; płaskie/pochyłe; stabilne/niestabilne)					
Uwagi i komentarze do obszaru IV						

Obszar V. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
131	Potrafi umyć ręce, twarz					
132	Potrafi umyć włosy					
133	Potrafi się umyć/wziąć prysznic i osuszyć po zakończonym myciu					
134	Potrafi dokonać wyboru ubrania i obuwia adekwatnie do warunków pogodowych lub sytuacji					
135	Potrafi zaplanować właściwą kolejność zakładania i zdejmowania ubrania					
136	Potrafi założyć koszulę, spodnie, rajstopy, bieliznę, rękawiczki, spódnicę, sukienkę, obuwie itp.					
137	Potrafi zdjąć koszulę, spodnie, rajstopy, bieliznę, rękawiczki, spódnicę, sukienkę, obuwie itp.					
138	Potrafi zjeść przygotowaną kanapkę					
139	Potrafi zjeść przygotowaną zupę łyżką					
140	Potrafi zjeść przygotowane danie widelcem					
141	Potrafi zjeść przygotowane danie nożem i widelcem					
142	Realizuje/podejmuje aktywności prozdrowotne (sporty/treningi; odpowiedni do potrzeb wypoczynek/sen; przebywanie na świeżym powietrzu)					
143	Respektuje zasady bezpieczeństwa na terenie szkoły, unika ryzykownych lub szkodliwych dla zdrowia sytuacji					
144	Odróżnia zdrowe pokarmy i napoje od szkodliwych dla zdrowia, potrafi zrezygnować lub ograniczyć te drugie					
145	Potrafi sygnalizować pogorszenie stanu zdrowia, ból głowy, gardła itp., przestrzega zaleceń lekarza					
Uwagi i komentarze do obszaru V						

Obszar VI. Życie domowe						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
146	Dbą o/utrzymuje porządek w swojej szafce, szufladzie, na biurku, w pokoju, w miejscu pracy/nauki/zamieszkania, wykorzystując do tego sprzęt gospodarstwa domowego					
147	Sprząta w miejscu pracy/nauki/zamieszkania po wykonanej pracy, potrafi zamieść śmieci, wyrzucić je, wytrzeć lub wymyć blat z kleju, farby, dąży do przywrócenia porządku wokół siebie					
148	Pomaga w pracach domowych, ma swoje obowiązki związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego stosowne do wieku					
Uwagi i komentarze do obszaru VI						

Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
149	Okazuje szacunek i serdeczność w relacjach z innymi ludźmi					
150	Konstruktywnie reaguje na pozytywne i negatywne informacje dotyczące jego osoby, wykonywanych zadań					
151	Rozpoznaje i reaguje na sygnały niewerbalne i gesty społeczne w relacjach z rówieśnikami					
152	Zachowuje odpowiedni dystans/kontakt fizyczny w kontaktach interpersonalnych w sposób adekwatny do sytuacji i akceptowany społecznie					
153	W kontaktach/relacjach z rówieśnikami jest tolerancyjny i akceptujący					
154	Kontroluje swoje emocje w relacjach z rówieśnikami					
155	Kontroluje swoje zachowanie (m.in. agresję werbalną i fizyczną) podczas kontaktów interpersonalnych					

Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie						
Uczeń/uczennica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
156	Adekwatnie do wieku inicjuje i kończy wzajemne kontakty z innymi osobami					
157	Nawiązuje wzajemne kontakty stosownie do pełnionych ról społecznych, np. przewodniczącego klasy, członka klubu sportowego					
158	Zachowuje dystans w relacjach społecznych w sposób adekwatny do sytuacji i akceptowany kulturowo					
159	Potrafi uzyskać informację od nieznaną osoby					
160	Wie, jak rozpoznać niebezpieczeństwo w sytuacji kontaktu z osobami nieznanymi i jak ma zareagować, np. wezwać na pomoc zaufaną dorosłą osobę					
161	Nawiązuje i utrzymuje adekwatne kontakty z nauczycielami, wychowawcami, terapeutami					
162	Nawiązuje i utrzymuje kontakty z rówieśnikami w klasie lub miejscu zamieszkania					
163	Ma przyjaciół w klasie, szkole, miejscu zamieszkania					
164	Buduje i utrzymuje relacje z rodzicami					
165	Buduje i utrzymuje relacje z rodzeństwem					
166	Buduje i utrzymuje relacje z dalszą rodziną					
Uwagi i komentarze do obszaru VII						

Obszar VIII. Edukacja szkolna – pełnienie roli ucznia						
Uczeń/uczenica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
167	Realizuje obowiązek szkolny (regularnie uczestniczy w zajęciach szkolnych)					
168	Wypełnia obowiązki wynikające z roli ucznia (przygotowuje się do zajęć, odrabia prace domowe, zgłasza się do odpowiedzi)					
169	Korzysta z praw ucznia (np. uczestniczy w zainicjowanych przez nauczyciela wyborach przewodniczącego klasy)					
170	Podjeżdżuje prawidłowe relacje z rówieśnikami (nawiązuje trwałe relacje koleżeńskie, jest aktywnym członkiem grupy rówieśniczej, potrafi współpracować w grupie na zajęciach lekcyjnych)					
171	W razie odczuwania trudności w uczeniu się prosi o pomoc nauczyciela lub inną osobę					
Uwagi i komentarze do obszaru VIII						

Obszar IX. Życie w społeczności lokalnej						
Uczeń/uczenica:		Tak	Tak, gdy otrzymuje:			Nie
			więcej czasu	wsparcie drugiej osoby	wsparcie techniczne	
172	Wykazuje zainteresowanie życiem lokalnej społeczności i jej problemami					
173	Inicjuje i aktywnie wspiera działalność na rzecz innych, np. przygotowuje plakat w kampanii społecznej, uczestniczy w zbiórce na rzecz schroniska dla zwierząt					
174	Inicjuje gry i zabawy pozalekcyjne, np. w świetlicy, na placu zabaw, bierze w nich udział					
175	Bierze udział w zorganizowanych zajęciach pozalekcyjnych, np. w świetlicy środowiskowej, klubie sportowym, domu kultury					
176	Ma hobby, które wymaga od niego aktywności i twórczości, np. maluje, gra na instrumencie, wyplata elementy dekoracyjne ze sznurka					
177	Uczestniczy w życiu kulturalnym, np. zwiedza muzea, bierze udział w spotkaniach w bibliotece osiedlowej, w koncercie, w meczu					
Uwagi i komentarze do obszaru IX						

Protokół Szkolnej Oceny Funkcjonalnej (PSzOF)

Imię i nazwisko ucznia:
Szkola: Klasa:
Miejsce i data:

Część 1: Opis funkcjonowania ucznia

(dane z Arkusza Obserwacji Ucznia oraz innych źródeł)

Obszar I. Uczenie się i stosowanie wiedzy	
Mocne strony ucznia w obszarze I	Słabe strony ucznia w obszarze I
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Wywiad ☐ Inne (jakie?)	
Obszar II. Ogólne zadania i obowiązki	
Mocne strony ucznia w obszarze II	Słabe strony ucznia w obszarze II
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Wywiad ☐ Inne (jakie?)	

Obszar III. Porozumiewanie się	
Mocne strony ucznia w obszarze III	Słabe strony ucznia w obszarze III
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar IV. Poruszanie się – w tym mobilność i aktywność manualna	
Mocne strony ucznia w obszarze IV	Słabe strony ucznia w obszarze IV
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar V. Dbanie o siebie, samoobsługa i samodzielność	
Mocne strony ucznia w obszarze V	Słabe strony ucznia w obszarze V
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	

Obszar VI. Życie domowe	
Mocne strony ucznia w obszarze VI	Słabe strony ucznia w obszarze VI
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar VII. Wzajemne kontakty i związki międzyludzkie	
Mocne strony ucznia w obszarze VII	Słabe strony ucznia w obszarze VII
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	
Obszar VIII. Edukacja szkolna – pełnienie roli ucznia	
Mocne strony ucznia w obszarze VII	Słabe strony ucznia w obszarze VII
Źródła wiedzy: ☐ Arkusz Obserwacji Ucznia ☐ Wywiad ☐ Badanie specjalistyczne (jakie?) ☐ Inne (jakie?)	

Obszar IX. Życie w społeczności lokalnej	
Mocne strony ucznia w obszarze VIII	Słabe strony ucznia w obszarze VIII

Źródła wiedzy:

☐ Arkusz Obserwacji Ucznia)	☐ Wywiad
☐ Badanie specjalistyczne (jakie?)	☐ Inne (jakie?)

Część 2: Plan wsparcia edukacyjno-specjalistycznego

Rekomendowane działania:

.....

.....

.....

.....

.....

Zakresy odpowiedzialności:

.....

.....

.....

.....

.....

Działanie	Osoba odpowiedzialna za koordynację wsparcia	Okres realizacji (od-do)

Rekomendacja do pogłębionej oceny funkcjonalnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej

☐ TAK ☐ NIE